

Nr 95.

Av herr **Kyling m. fl.**, *angående utredning om det allmännas stödjande av ungdomsvård och ungdomsarbete.*

Under senare år har det omfattande och svårgripbara problemkomplex, som vanligen sammanfattas med benämningen *ungdomsfrågorna*, skjutits alltmer i förgrunden. Hittills ha huvudsakligen endast svårartade missförhållanden, som beröra ungdomen, varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet. Så tillsattes år 1939 i anledning av riksdagsaktioner, bland annat från högerhåll, en utredning inom justitiedepartementet angående ungdomsassocieringen samt ungdomens nöjesliv, sedan ungdomsbrottsligheten varit föremål för en samma år framlagd utredning inom departementet. Förstnämnda utredning, som ännu icke slutförts, kan på grund av uppdragets nuvarande begränsning icke tänkas utmynna i en positiv lösning, som berör ungdomsfrågorna i hela deras vidd. Tidpunkten synes därför vara inne för en allsidig och grundlig prövning av ytterligare de samhällsåtgärder, som på skilda vägar och områden kunna tänkas nödvändiga för att förbättra förhållandena inom ungdomslivet.

De moderna ungdomsproblemens uppkomst framstår som resultat av en sociologisk utvecklingsprocess: familjens förändrade ställning i samhällslivet. Före den stora tekniska revolutionen var ungdomen, liksom varje annan ålderskategori, i hela sin livsföring fast knuten till familjen. Den ungdom, som på grund av tjänst eller studier icke vistades i sitt hem, var i regel ej lämnad i frihet. I sitt arbete och på den knappt tillmätta fritiden voro de unga underkastade familjefaderns med kraft utövade myndighet eller en arbetsgivares fordringar på disciplin. De sociala och ekonomiska förhållandena medförde att en äldre generation höll en fast hand över ungdomen. Familjen eller rättare hushållet var i detta samhälle i största utsträckning produktionsenhet och framförallt konsumtionsenhet, av vilken individen var fullständigt beroende. Genom den moderna teknikens verkningar har på alla områden utom jordbrukets denna produktionsenhet praktiskt taget försvunnit, och funktionen som konsumtionsenhet har på ett avgörande sätt reducerats. Individens starkt minskade beroende av familjen har på ett knappt halvsekel medfört, att i varje fall den äldre ungdomen i dag vanligen ej är underkastad andra disciplinkrav än dem, som arbete och samlevnad ålägga även den vuxne medborgaren. Det moderna samhället har givit ungdomen en ofta rikligt tillmätt fritid samt ekonomiska resurser, som i vissa fall och med tanke på försörjningsplikter närma sig den vuxnes och som i allt fall medge en betydande materiell rörelsefrihet. Härigenom har ungdomen av i dag lämnats att i relativt stor frihet söka utlopp för sin naturliga verksamhetslust och livsaptit. Denna radikala förändring har medfört såväl ökade utvecklingsmöjligheter som ökade risker för ungdomen.

Möjligheterna till utveckling genom utbildning och reformbehovet på undervisningens område skola med hänsyn till den pågående stora skolutredningen icke beröras. Här skall endast betonas vikten av att skolans *fostrande* gärning ställas i centrum bland dess uppgifter. För oss framstår det vidare som självklart, att samhällsåtgärder för ungdomsvård aldrig kunna ersätta eller mäta sig med hemmens tidigare centrala betydelse för de ungas utveckling. Vårt hopp att hemmen återigen skola bli avgörande faktorer för ungdomsåren liksom för barnaåren förändrar dock ej vår uppfattning om nödvändigheten av en positiv ungdomsvård från samhällets sida.

Ett av de mest uppmärksammade bevisen på de ökade risker för ungdomen, som denna utveckling medfört, utgör ungdomsbrottsligheten. Kriminalstatistikens i stort sett glädjande huvudtendens avviker på ett markant sätt, då det gäller ungdomliga brottslingar, d. v. s. kategorien under 18 år. Särskilt ha de kriminella ungdomsligorna kommit att framstå såsom ett problem av allt större räckvidd. Det saknas anledning att här redovisa gängse statistik, då det endast erinras om allmänt kända förhållanden. Behovet av åtgärder på detta område blir emellertid starkare med hänsyn till den stigande brottslighetstendens, som naturligt sammanfaller med varje kristid. Med hänsyn till den i justitiedepartementet pågående utredningen saknas emellertid anledning att nu framställa något yrkande.

Också missförhållandena inom ungdomens nöjesliv äro alltför välkända för att tarva särskild belysning. Nöjeslivets problem har inte minst inom ungdomsorganisationerna kommit i förgrunden. Behovet av sunda nöjen och framför allt nöjen i sunda proportioner har härvid icke bestritts, men en växande opinion har vänt sig emot nöjesindustriens avarter och skadeverkningar. Här må erinras om att hela problemet för närvarande endast regleras av § 13 i Ordningsstadgan för Rikets städer, vilken paragraf genom kungl. kungörelse 1932 utsträckts att gälla hela riket. Paragrafen stadgar anmälningskyldighet för bland annat den, som anordnar offentlig dans, och innehåller i övrigt rena ordningsföreskrifter. Någon reglering av antalet nöjestillfällen i varje kommun, granskning av arrangemangens värde och dylikt förekommer inte. Åtgärder i sådan riktning måste dock allvarligt övervägas. Här uppställer sig frågan, huruvida man bör låta ett kommunalt organ få yttranderätt eller vetorätt beträffande i kommunen anordnade nöjen, alternativt att uppdraga detta åt statlig ämbetsman. Behov av ingrepp kan finnas i två avseenden, dels beträffande antalet tillställningar, där viss ransonering skulle kunna tänkas, dels beträffande det ekonomiska utbyte, vederbörande arrangör kan få på affären. I sistnämnda hänseende förekomma ju ofta klagomål på att ungdomen får betala struntsaker oskäligt högt.

Emellertid erbjuder det särskilda svårigheter att en stor del av den positiva ungdomsverksamheten finansieras av »fester», d. v. s. tillfällig förvärvsverksamhet i nöjesindustrien. Att koppla av vissa ungdomsorganisationers intresse härifrån torde endast kunna ske med statsanslag till deras verksamhet. Att »avekonomisera» nöjeslivet på den vägen att man ger de ideella föreningarna monopol för att därigenom komma åt de enskilda »näringsidkarna»

är väl också vanskligt. Sannolikt måste man stanna vid att ingripa reglerande i den riktning, som antytts härovan.

Ett felaktigt utformat ingripande på nöjeslivets område skulle emellertid kunna innebära obehagliga konsekvenser på andra områden. En prövning i en politiskt sammansatt instans av rätten att anordna möten, som inneburo »nöje» kunde lätt leda till en lokalt utövad majoritetsdiktatur på detta område. En prövning, lagd på ämbetsmän, sannolikt landsfiskalerna, skulle innebära liknande konfliktsanledningar.

Emellertid torde det ej vara ogörligt för den tidigare påbörjade utredningen, vars arbete bör forceras, att finna en framkomlig väg. I varje fall kan passivitet från statsmakternas sida ej godtagas såvida ej frågan visar sig tekniskt olöslig.

Även i nykterhetsavseende föreligga inom ungdomslivet mindre goda tendenser. Ökat skydd för ungdomen mot alkoholens frestelser synes därför böra diskuteras. I vissa städer framstå restaurantvanorna såsom ett problem. Nedsättning av spritransonen å restauranter för ungdom under 21 år vore måhända tänkbart. Viktigare är med säkerhet, att överlåtelse av motbokssprit, vilket ju i regel är förutsättning för verkligt spritmissbruk, förhindras effektivare än hittills. För närvarande stadgar kungl. förordningen angående försäljningen av rusdrycker ej något skärpt straff för den, som överlåter rusdrycker till underåriga. Eftersom överlåtelse av motbokssprit överhuvudtaget ej ter sig som något större brott för det allmänna rättsmedvetandet, torde ej heller sådan överlåtelse till underåriga nu te sig särskilt förkastlig. Därför torde det föreligga ett starkt behov att genom en särskild skärpning av straffbestämmelsen söka inskrida mot att sprit sättes i händerna på underåriga. Härigenom skulle detta förfarande bli ett brott, som skildes ut ifrån annat överlåtande av motbokssprit.

Enligt de flesta iakttagare synes också utvecklingen beträffande ungdomens sexualliv vara ägnad att ingiva allvarlig oro. En allt starkare tendens förefinnes att från sexuallivet avkoppla moraliska synpunkter. På grund härav måste ett förstärkt skydd för ungdomen på sexuallivets område övervägas. Härvidlag torde emellertid en utredning vara nödvändig rörande de vägar på vilka en sanering kan åstadkommas.

Det finns också anledning att upptaga de tidigare inkomsternas problem till prövning. I åtskilliga fall få ungdomar, särskilt pojkar, i förhållande till sin miljö betydande inkomster långt före myndighetsålderns inträdande. Det är givetvis utomordentligt glädjande att ungdomen har tillgång till goda arbetstillfällen, men glädjen över detta förhållande får icke skymma blicken för att här kunna uppkomma nya samhällsproblem. Detta gäller särskilt de mera välbetalda av den ungdom, som kvarbor i hemmen. I många fall lämna de unga endast små bidrag till hemmet, i vissa fall inga alls. Därav följer att de under en period, då vanorna börja utbildas och karaktären formas, få möjlighet att hålla en standard, som med tanke på deras sannolika ekonomiska framtid kommer att te sig oproportionerligt hög. Därför förefaller, inte minst med hänsyn till den befolkningsstatistiska situationen och vikten just för den

nuvarande ungdomsgenerationen av befolkningsfrågans lösning, den tanken ej onaturlig att ett reglerat sparande bland denna överkonsumerande ungdomskategori borde åstadkommas. Främst skulle detta i så fall inriktas på sparande för framtida bosättning. Givetvis borde hinder ej läggas för sparmedlens utnyttjande på annat gagneligt sätt. I första hand bör dock frivilligt sparande på allt sätt stimuleras och ungdomens benägenhet för ekonomiskt lättsinne motverkas genom väckande av ansvarskänsla och propaganda för en realistisk syn på den privata ekonomien. Vid ungdomens uppfostran till ekonomisk mogenhet och för motverkande av ovan antydda mindre goda förhållanden ha sparklubbar och intressekontor gjort betydande insatser. Med hänsyn till problemets räckvidd måste dock noggrant undersökas i vilka avseenden och i vilken utsträckning stödande åtgärder böra företagas.

Den bakgrund till förändringarna i ungdomslivet, som inledningsvis tecknats, har fört oss fram till uppfattningen, att den centrala frågan är en positiv samhällelig ungdomsvård. Regleringar av avarter kunna vara nödvändiga, men endast ett uppbyggnadsarbete inom ungdomens egna led kan utgöra en tillfredsställande lösning. Samhällets förnämsta uppgift bör vara att stödja och stimulera de goda tendenserna i ungdomens självverksamhet. Emellertid framstår det såsom en avgörande brist att ett effektivt samhälleligt stöd för en sådan stödjande ungdomsvård saknas. Det fria ungdomsarbetet, som dock på ett avgörande sätt kan forma den viktiga utvecklingen mellan barnåldern och den vuxnes mognad, arbetar ofta under svåra förhållanden. Insikten om dess betydelse är stundom ganska klen. För förbättrade arbetsvillkor för ungdomsarbetet och dess vidare utveckling synas följande åtgärder nödvändiga.

Den skyndsamma och allsidiga utredning av ungdomsfrågorna, som vi föreslå, bör i sitt första stadium särskilt inriktas på en undersökning, i vilka former samhället kan tänkas stödja ungdomsarbetet. Härvid måste frågan om statliga och kommunala organ för lämnande av detta stöd komma i förgrunden. Utan sådana organ saknas möjlighet att erhålla någon överblick över hithörande problem. För närvarande åvilar enligt § 2 i Barnavårdslagen barnavårdsnämnderna »att med uppmärksamhet följa de inom kommunen rådande förhållandena i avseende å barns och ungdoms vård och uppfostran». Utöver denna ytterst allmänna bestämmelse saknar emellertid lagen regler för barnavårdsnämndernas ungdomsvårdande verksamhet, i annan mån än beträffande ingripande mot vanartig eller på annat sätt socialt skadad ungdom. Väl kommer socialstyrelsen samt statens fattigvårds- och barnavårdsinspektör genom sitt arbete i kontakt även med av oss här åsyftade former av ungdomsarbetet. Så har socialstyrelsen t. ex. vid avgivande av förslag om bidrag från allmänna arvsfonden i åtskilliga fall kunnat föreslå ekonomiskt stöd åt ungdomsarbetet. Dock synes det, med hänsyn till det lokala organets avgörande betydelse och den nya verksamhetens art, lämpligast att icke ålägga barnavårdsnämnderna den nya funktionen. Socialstyrelsens fortsatta befattning med ungdomsvården är givetvis avhängig av barnavårdsnämndernas

funktion som lokalt organ. Uppgifter, som ett sådant kommunalt organ för ungdomsvården böra åläggas, äro 1) att verka för lokalfrågans lösning eventuellt förvalta eller ha överinseende över ungdomslokaler, 2) att tillse att andra möjligheter för ungdomens sunda utveckling, gymnastik och idrott, bibliotek, frivillig studieverksamhet av såväl teoretisk som praktisk art och dylikt finnas och 3) att hava rådgivande eller annan funktion beträffande i kommunen anordnade nöjen (om en samhällelig reglering av nöjeslivet eventuellt skulle komma till stånd).

Då inrättandet av ett nytt kommunalt organ enligt vår uppfattning i vart fall bör undvikas, ha vi funnit att ifrågavarande uppgift lämpligen torde böra läggas på folkskolestyrelserna (skoloråden). I anslutning härtill torde böra påpekas att tillskapandet av ett lokalt organ för den positiva ungdomsvården icke synes med nödvändighet böra göras obligatoriskt. I den mån kommun finner särskild anordning i detta avseende erforderlig, må beslut härom kunna fattas. Lämpligen kan särskild nämnd eller avdelning av folkskolestyrelsen (skolorådet) utses för detta ändamål, därvid bör tillses att representanter för det aktuella ungdomsarbetet inväljas i nämnden eller beredas tillfälle att i denna framföra sina synpunkter. För att folkskolestyrelserna (skoloråden) skola kunna fylla funktionen av ungdomsvårdande institution även beträffande ungdom som redan lämnat skolan, är emellertid bland annat ändringar nödvändiga i gällande bestämmelser rörande deras verksamhet. Utformningen av dessa måste hänskjutas till utredning.

Såsom en första åtgärd torde emellertid vara nödvändigt att såsom sammanhållande organ en särskild konsulent för ungdomsvården tillsättes. Denne ungdomskonsulent borde hava till uppgift att i kontakt med ungdomsorganisationer samt kommunala och statliga organ (bland annat med statens inspektör för barnavård och ungdomsskydd) söka skapa bättre förutsättningar för ungdomsarbetet och bättre ungdomsförhållanden överhuvud samt sprida kännedom om erfarenheter och behov. Främst för att stimulera lokala lösningar i önskvärd riktning skulle en sådan konsulent bli av stor betydelse. I särskild motion kommer därför att föreslås inrättandet av en dylik befattning, knuten t. ex. till skolöverstyrelsen, i varje fall lydande under ecklesiastikdepartementet. Detta departements befattning med hithörande problem framgår bland annat av att de anslag till ungdomsarbete som utgå, med undantag av anslaget till J. U. F., anvisas på åttonde huvudtiteln.

Då lösningen av ungdomsproblemen är ett positivt uppbyggande ungdomsarbete, har uppmärksamheten riktats mot frågor såsom tillgången på ungdomsledare och dessas kvalifikationer. De naturliga förutsättningar, som måste föreligga hos personer i ungdomsarbete, böra utvecklas genom konferenser och kurser, varigenom perspektiven på ungdomsproblemen och ungdomsarbetet vidgas hos deltagarna. Det föreligger också ett behov av någon form av utbildning för ungdomsledarens uppgifter för t. ex. lärare och präster. Inom folkskollärarekåren är intresset för ungdomsarbetet levande dokumenterat bland annat i uttalanden från folkskolans lärareorganisationer. En kontakt med detta arbetes problem redan under utbildningstiden skulle sannolikt

stimulera till framtida insatser. På samma sätt kunde andra utbildningsformer kompletteras. Givetvis rör det sig här enligt sakens natur inte om någon mera tyngande utbildning i egentlig mening.

För dem, som redan fungera såsom ungdomsledare eller tillhöra ungdomsorganisationer, kunde kanske särskilda ungdomsledarkurser eller möjligen en ungdomsledarefolkshögskola i många avseenden bli av betydelse. Bidrag till dylika kurser ha åtminstone i en del fall lämnats av tipsmedel. Särskilt inom idrottsrörelsen skulle mycket kunna uträttas, om denna mäktiga rörelses ledare i ännu högre grad än hittills togo som sin uppgift också andlig fostran.

Då proposition om samlingslokaler annonserats, sakna vi anledning att i detta sammanhang ingå på detta utomordentligt viktiga problem i dess helhet. Dock vilja vi framhålla att skolhusbyggnaderna, vilka redan nu stundom på grund av tillmötesgående från vederbörande skolstyrelses sida, stå till förfogande såsom samlingslokaler, i de flesta fall torde kunna med fördel begagnas vid åtskilliga former av ungdomsarbete och bildningsverksamhet. Såväl för landsbygdens som städernas vidkommande torde ett regelmässigt upplåtande av skollokaler i ej ringa grad kunna bidra till en lösning av de nuvarande lokalsvårigheterna. Dock måste givetvis vid sådant upplåtande största hänsyn tagas till skollokalernas funktion. Särskilda regler måste ock i sådant fall gälla om de skollokaler, som även inrymma lärarebostad. På de håll, där upplåtelse nu ske, ha betydande olägenheter i sistnämnda hänseende kunnat uppkomma. Med hänsyn till de stora statsbidrag, som lämnas vid skolbyggnadens uppförande, torde det ej kunna betraktas som orimligt, om staten i en tid då problemet om samlingslokaler så starkt kommit i förgrunden, för erhållande av sådant bidrag i fortsättning uppställer villkoret, att skolstyrelsen skall vara skyldig att upplåta skollokalerna för ungdomsarbete och bildningsverksamhet i den utsträckning så lämpligen kan ske. Skulle, i anledning av vårt i särskild motion härom framställda yrkande, en ändring i nu antydd riktning komma till stånd, torde särskilda ordningsföreskrifter böra utfärdas till undvikande av eljest lätt uppkomna olägenheter.

Med hänvisning till de särskilda motioner, som i anslutning till ovanstående motivering väckas i där behandlade ämnen, vilja vi i denna motion inskränka vårt yrkande till en hemställan,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t begära
dels en omedelbar och allsidig utredning om det allmännas stödjande av ungdomsvård och ungdomsarbete samt de lämpligaste formerna härför, varvid icke endast frågan om utbildning av ungdomsledare bör övervägas utan även möjligheten och lämpligheten att överlämna åt de lokala folkskolestyrelserna att verka som sammanhållande organ för ungdomsverksamheten,
dels att denna utredning hänvisas till den nu arbetande ungdomsvårdskommittén,

dels ock att Kungl. Maj:t ville för riksdagen skyndsamt fram-
lägga de förslag vartill utredningen föranleder.

Stockholm den 21 januari 1942.

Folke Kyling.

Ewald Lindmark.

Karl Magnusson.

Ebon Andersson
i Stockholm.

T. G. v. Seth.

Herbert Lundh.

E. Birke.

Gust. Nilsson
i Göingegården.

Rickard Westerdahl.

Jonas Eriksson.

Birger Anderson
i Mejstad.

James I. A. Dickson.

C. Oscar Nolin.

And. Andersson,
Gisselås.

Ivar Sejve.

Martin Ljungberg.

David Larsson.

Elis Håstad.

D. B. Blombäck.

Alarik Hagård.

Sven Lundberg.

Stig Janson
i Frändesta.

Åke Wiberg.

Eric Hansson.
